HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

איפכא מתנינן לה: **מתני'** (א)[א]לא את הבור ולא את הגת ולא את השובך בין חרבין בין ישובין [ב]וצריך ליקח לו דרך דברי ר"ע וחכ"א אינו צריך (א) [ג]ומודה ר"ע בזמן שאמר לו חוץ מאלו שאינו צריך ליקח לו דרך מכרן לאחר ר"ע אומר אינו צריך ליקח לו דרך וחכ"א צריך ליקח לו דרך (ב)[ד]בד"א במוכר אבל בנותן מתנה נותן את כולה [ה]האחין שחלקו זכו בשדה זכו בכולה [ו]והמחזיק בנכסי הגר החזיק בשדה החזיק בכולה (ג)[ז]המקדיש את השדה הקדיש את כולה ר"ש אומר המקדיש את השדה לא הקדיש אלא את החרוב המורכב ואת סדן השקמה: **גמ'** מאי שנא מכר ומאי שנא מתנה פירש יהודה בן נקוסא לפני רבי זה פירש וזה לא פירש האי זה פירש וזה לא פירש זה לא פירש וזה לא פירש הוא [ח]אלא זה היה לו לפרש וזה לא היה לו לפרש [ט]ההוא דאמר להו הבו ליה לפלניא ביתא דמחזיק מאה גולפי אשתכח דהוה מחזיק מאה ועשרין אמר מר זוטרא מאה אמר ליה מאה ועשרין לא אמר ליה רב אשי אמר מי לא תנן (ד)במה דברים אמורים במוכר אבל בנותן מתנה נותן את כולן אלמא (ה)מאן דיהיב מתנה בעין יפה יהיב [י]ה"נ מאן דיהיב מתנה בעין יפה יהיב: המקדיש את השדה הקדיש וכו': אמר רב הונא אע"ג דאמור רבנן (ו)[כ]הקונה שני אילנות בתוך של חבירו הרי זה לא קנה קרקע [ל]מכר קרקע ושייר שני אילנות לפניו יש לו קרקע ואפי' לר"ע דאמר מוכר בעין יפה מוכר הני מילי (ז)גבי בור ודות דלא קא מכחשי בארעא אבל אילנות דקא מכחשי בארעא (ב)

אם

ונטעון נמי ליתמי: (ח) **אמר רבא הלכתא נשבע וגובה מחלה.** פלגא מלוה אבל פלגא פקדון לא גבי דטענינן להו ליתמי אביהם החזיר לך ומשתבעין שבועת יורשין ופטורין. והך דאמרינן בפ' כל הנשבעין (שבועות דף מה:) אמר רמי בר חמא כמה מעליא הא שמעתא א"ל רבא מאי מעליותא כו' עד מכלל דתרוייהו סבירא להו המפקיד אצל חבירו בעדים א"צ להחזיר לו בעדים בשטר מיהא צריך להחזיר לו בשטר פר"ח וא"נ בעדים והכא קפסיק רבא נשבע וגובה מחלה דמשמע דאין צריך להחזיר לו בעדים כרב חסדא איכא למימר דהאי דקאמר התם מכלל דתרוייהו סבירא להו לא קאי אלא אהמפקיד את חבירו בעדים אבל אהמפקיד בשטר לא קאי וא"נ קאי לאו דוקא דהא מדרמי בר חמא דשני לרבא דאפקיד ליה בשטר איכא למידק דס"ל לרמי בר חמא הכי אבל מדשתיק רבא ליכא למידק דהאי דשתיק משום דלפי סברת רמי בר חמא דס"ל דמפקיד בשטר צריך להחזיר לו בעדים ליכא לאקשויי תו ומיהו רבא אכתי בקושיא קאי דלא מעליא היא שמעתא כדפסיק הלכתא הכא נשבע וגובה מחלה ואין צריך להחזיר לו בעדים: **איפכא מתנינן.** דייני גולה אמרי נשבע וגובה מחלה דהיינו נמי כרבא: **מתני' לא את הבור.** שבשדה אע"פ שאמר לו כל מה שבתוכה: **מכרן לאחר.** והשדה עיכב לעצמו: **במה דברים אמורים.** כל הני לא מכר דמתני' (ג): **במוכר.** דאפי' למ"ד מוכר בעין יפה מוכר ה"מ דמה שמפרש במכירתו מכר הכל ולא עיכב לעצמו כלום ממה שמכר לחבירו כגון המוכר בית ושדה שלא עיכב דרך ליילך לבורו ולדותו ולגתו אבל למכור יותר ממה שפירש לגבי הכי לא הוי עין יפה למכור בכלל שדה דברים אחרים שאינן בכלל שדה: **אבל בנותן מתנה נותן את כולה.** כל הני (ד) דאמרו לא מכר ואפילו הני דאינן בכלל מה שבתוכה כגון חרוב המורכב וסדן השקמה ובור וגת ושובך והכי מוכח גבי הקדש וה"ה לכל הנך וטעמא משום דנותן בעין יפה נותן יותר מדאי ואפילו מאי דלא הוי בכלל שדה הואיל וקבוע בתוך השדה ומיהו אם יש מעות בשדה או תבואה תלושה שאינה צריכה לקרקע או כל דבר שלא הוצרך לתנא דמתני' להזכיר ולומר לא מכר משום דמילתא דפשיטא הוא דאינו בכלל שדה כלל ההיא ודאי לא קנה לה מקבל מתנה: **זכו בכולה.** אפילו בור וגת ושובך שבשדה קנה שכיון שזה נוטל שדה אחת וזה אחת כנגדו להסתלק זה מעל זה נתכוונו. ומיהו להיות לו דרך לפנימי על החיצון איכא למימר דאית ליה כרב כדפרישנא טעם לעיל (דף סה.) דא"ל אדור בשדה שלי כי היכי דדרו בה אבהתי כדכתיב [תהלים מה] תחת אבותיך יהיו בניך: **החזיק בכולה.** אפילו בחרוב וסדן. ולע"ג דחשיבנא ליה בגמ' [סט:] כשתי שדות וגבי ב' שדות ומצר אחד בינייהו והחזיק באחת מהן ע"מ לקנות אותה ואת חבירתה אמרינן בחזקת הבתים (לעיל דף נג:) אותה קנה חבירתה לא קנה אפ"ה הכא קנה דהני נמי דב' שדות חשבינן לשדה ולחרוב המורכב מיהו ליכא מצר אחר בינייהן דמו: **הקדיש את כולן.** דבעין יפה מקדיש כמו נותן: **ר"ש אומר המקדיש את השדה לא הקדיש.** כלום מכל אותן דברים שאמרנו גבי מוכר דלא מכר דהמקדיש דעתו כדעת מוכר שלא הקדיש אלא מה שפירש: **אלא את חרוב המורכב כו'.** דלע"ג דגבי מכירת השדה אינן מכורין הכא מוקדשין. וטעמא מפרש בגמ' [ע"ב]: **גמ' מאי שנא מכר ומ"ש מתנה.** נהי נמי דנותן בעין יפה נותן טפי ממוכר אפ"ה זימנין שאינו נותן אלא מה שמפרש בפיו אבל מידי שאינו בכלל לא קיהיב כגון הנך דתנן בהו לא מכר: **זה פירש.** נותן פירש לו את הכל והלכך קנה הכל. ולקמיה פריך עלה: ומתמה האי כו' **והרי זה לא פירש וזה לא פירש** (ה). **דהמוכר והנותן סתמא קתני: זה היה לו לפרש.** נותן מתנה כיון דרגיל ליתן בעין יפה אם איתא דהאי לאו בעין יפה יהיב היה לו לפרש ולשייר בור וגת ושובך וכל הנך דמתני' ומדלא (ו) שייר הפסיד אבל מוכר זוזי אנסוהו ולא מכר אלא מה שפירש ואפילו אם יש שרגיל למכור בעין יפה מסתמא אין לומר כן דיד לוקח על התחתונה דלא היה לו לפרש. ורבינו חננאל פירש הקונה היה לו לפרש דכיון שנותן דמים אינו מתבייש מן המוכר ומדלא הזקיק למוכר לפרש לו הכל הפסיד אבל מקבל מתנה בושת יש לו מן הנותן ואין לו לפרש ולשאול לו בור וגת ושובך הלכך עליה דנותן רמיא לגלויי ואם לא פירש קנה הכל: **דמחזיק מאה גולפי.** בקרקע רוחב ואורך הבית יכולין לסדר מאה חביות דהיינו י' חביות אורך על י' חביות רוחב: **דהוה מחזיק מאה ועשרים.** ולא היה לו בית אחר של מאה: **מאה ועשרים לא א"ל.** ויטול בבית ה' חלקים וחלק ו' דהיינו כ' חביות יפסיד: **בעין יפה יהיב.** כל הבית כולה והאי דקאמר מחזיק מאה גולפי סבור היה שלא היה מחזיק יותר ולשם חשיבות אמר כן דמתנה גדולה כזאת נותן לו: **דאמור רבנן.** במתני' דהמוכר את הספינה (לקמן דף פא.): **שני אילנות.** אבל ג' חשיבי שדה אילן וקנה קרקע ביניהן וחוצה להן כמלא אורה וסלו ואם מתו יש לו קרקע (ז) כדתנן לקמן בהמוכר את הספינה: **ה"ז לא קנה קרקע.** ביניהן וחוצה להן וגם אם מתו אין לו קרקע ליטע אחרים במקומן כדתנן לקמן באידך פירקין ולא קנה אלא לפירותיו כל זמן שיתקיים האילן ואליבא דרבנן אתיא דאמרי (ח) בעין רעה מוכר אבל אליבא דר"ע יש לו קרקע ליטע אחרים במקומן אם ימותו אלו כדמוכח לקמן בשמעתין [עב.] גבי מקדיש ג' אילנות בזה אחר זה דאמרינן דלא הקדיש קרקע אמרי' אי ר"ע הא מוכר בעין יפה מוכר וכ"ש מקדיש אלמא במוכר ב' אילנות לחבירו דהיינו דומיא דג' אילנות בזה אחר זה דקנה קרקע עם האילן וה"נ אמרינן בחזקת הבתים (לעיל דף לז:) מכר אילנות ושייר קרקע לפניו פלוגתא דר"ע ורבנן ולע"ג דסיפא דמיירי בג' אילנות מוקמינן לקמן באידך פירקין [פב:] אפילו כר"ע מיהו רישא לאו ר"ע היא: **יש לו קרקע.** ליטע אחר במקומו דבעין רעה מכר לו הקרקע: **ואפי' לר"ע.** גמרא קאמר ליה דאפילו לר"ע אמרה רב הונא דאי לרבנן פשיטא כדפריך לקמן [ע"ב]: **הני מילי.** גבי מכר את הבית ושייר בור ודות דלית ליה שום היזק ללוקח דהא לא מכחשי בארעא והלכך לא חשש לשייר כלום מן הקרקע סביב הבור ולא הדרך אבל אילנות שמקלקלין את הקרקע שייר מן הקרקע עם האילנות אף לחזור וליטע במקומן אם יזקינו אלו משום דלא לימא ליה לוקח עקור אילנך כשימות והיפטר מכאן:

דאם

האחין שחלקו זכו בשדה זכו בכולה. וא"ת לרב דאמר לעיל (דף סה.) יש להן דרך זה על זה משום דמוכר בעין רעה מוכר היכי אמר הכא זכו בכולה כמו גבי מתנה וי"ל הכא לאו משום עין יפה הוא אלא משום דרוצין להסתלק זה מזה[א] ואין משיירין לכל אחד אלא הצריך לחלקו כגון דרך: **אמר** רב הונא אע"ג דאמור רבנן הקונה שני אילנות כו'. וא"ת לפי' רבינו שמואל דלר"ע דאמר בעין יפה מוכר קנה אילן אחד יש לו קרקע מאי קאמר רב הונא אף על גב דאמרי רבנן הקונה ב' אילנות אין לו קרקע כו' משמע דאי הוה אמר דקנה קרקע אז לא היה חידוש במשייר ב' אילנות דיש לו קרקע א"כ מאי קאמר ואפילו לר"ע וכו' מה אפילו הא לדידיה קנה אילן אחד יש לו קרקע וי"ל דה"ק דאע"ג דאמור רבנן דב' אילנות לא קנה קרקע ובשלשה קנה משום דלא אזיל קרקע בתר אילנות אלא כשיש ג' ולא בב' ולא מטעם עין יפה[ב] אפ"ה בשייר אזיל קרקע בתר שני (ט) והשתא ודאי אי לאו טעמא דעין יפה ה"א (ט) דבשנים קנה קרקע כל שכן בשייר שני אילנות לפניו דיש לו קרקע[ג]:

לימא

מסורת הש"ס

א) [לעיל סד:], ב) [לעיל סה.], ג) ערכין יד., ד) [לעיל סה.], ה) [לעיל נג. סה.], ו) [לקמן פא.], ז) [לעיל לז. לקמן פב:], ח) שייך לדף ע:, ט) צ"ל שני אילנות. יעב"ץ,

◆

הגהות הב"ח

(א) במשנה וחכ"א אינו צריך ליקח לו דרך ומודה: (ב) גמ' דקא מכחשי בארעא שיוריה שייר דאם איתא: (ג) רשב"ם ד"ה במה דברים וכו' דמתני' דפירקין הס"ד: (ד) ד"ה אבל וכו' כל הני דאמרן לא מכר ואפי' הנהו דאינן בכלל: (ה) ד"ה ומתמה וכו' לא פירש הוא דהמוכר: (ו) ד"ה זה היה וכו' ומדלא פירש הפסיד: (ז) ד"ה שני אילנות וכו' יש לו קרקע ליטע אחרים במקומן כדתנן לקמן: (ח) ד"ה ה"ז וכו' דאמרי מוכר בעין: (ט) תום' ד"ה אמר וכו' ה"א דכיון דבשנים קנה:

◆

מוסף רש"י

לא את הבור ולא את הגת. קתני רישא המוכר השדה מכר האבנים כו' אבל לא מכר האבנים שאינם לצרכה, ולא את הבור ולא את הגת כו', בבור שבתוך השדה מיירי, שהיו עושין בתוך השדה בור להשקותו, ולא את הגת שבשדה (לעיל סד:). **בין חרבין.** שאין מים בבור ואין כרמים סמוך לגת ולא יונים בשובך (שם). **בין ישובין.** מיושבים, ואית דגרסי יושבים, כל הנך אינן בכלל שדה (שם). **וצריך.** המוכר, ליקח לו דרך (שם. וראה מוסף רש"י לעיל סד.). **במה דברים אמורים.** דפליגי רבנן ואמרי דצריך לוקח ליקח דרך אבל מוכר לא צריך משום דבעין רעה מוכר, הני מילי מוכר, אבל בנותן מתנה מודו דבעין יפה יהיב, ויהיב גם את הדרך (לעיל סה.). **הקדיש את כולה.** כל אשר בתוכה (ערכין יד.). **לא הקדיש.** אילנות שבה, **אלא את החרוב המורכב ואת סדן השקמה.** שהם זקנים וגדולים מאד ויונקים משדה הקדש טפי משאר אילנות, והכי מפורש בב"ב, סדן השקמה דדרך שקמין לקוץ אותם כדי שיגדלו בעובי וקודם שנקצץ קרי ליה בתולת שקמה ולאחר קציצה קרי ליה סדן השקמה, הכי תניא במס' נדה (ח: ערכין יד.). **הקונה שני אילנות.** סתמא לא קנה קרקע סביביו כלל ואפילו מקום האילן, והרי הוא כמי שקנאן לפירותיו שכשייבש יעקרנו וילך (לקמן פא.). **הני מילי גבי בור ודות.** הוא דקאמר ר"ע דלא עיכב דרך לעצמו סביבות הבור, דלא קא מכחשי בארעא. שיכול הלוקח לזרוע על שפתו ולא יעכב עליו הלוקח לעקור בורו ולכך, דהא לא מזיקו כלל, הלכך לא אסיק מוכר אדעתיה לעכב לעצמו כלום מן הקרקע שיליך לבורו (לעיל לז.). **דקא מכחשי.** השרשים הקרקע וגם מכבנין סביבות הקרקע, ואי לא אסיק אדעתיה לשייר לעצמו קרקע סביבות האילן כדי שלא יוכל הלוקח לעדור עליו ולכבוש אילנותיו ולעקור אילנותיו בשביל דקא מזקי לארעא (שם).

עין משפט נר מצוה

ס א ב ג מיי' פכ"ו מהל' מכירה הל' ג ד סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רטו סעיף ה:

סא ד מיי' שם הל' ה טוש"ע שם סעיף ו:

סב ה ו ז מיי' שם הל' ו טוש"ע שם סעיף ז:

סג ח מיי' שם הל' ה טוש"ע שם סעיף ו:

סד ט י מיי' פי"א מהל' זכיה ומתנה הל' כב סמג שם טוש"ע ח"מ סי' רנג סעיף יד:

סה כ מיי' פכ"ד מהל' מכירה הל' ו סמג שם טוש"ע ח"מ סי' רטז סעיף ט:

סו ל מיי' שם הל' ח טוש"ע שם סעיף יא:

◆

מוסף תוספות

א. עיין רשב"ם ד"ה זכה ורש"ש שם. ב. [דזה] אינו תלוי בעין רעה ובעין יפה, אלא אם הקרקע טפילה להם ונקרא שדה אילן אם לאו. רשב"א. ג. ולא תימא, דוקא לרבנן דאמרי דמוכר בעין רעה מוכר בעלמא אלא אפי' ר' עקיבא דאית ליה בעלמא מוכר בעין יפה מוכר הכא מודה דנחית לשיורא משום דמכחשי בארעא. שם.

◆

רבינו גרשום

איפכא מתנינן. דהכי אמרו דאינו גובה אלא מחצה: זה פירש. שהוא קונה השדה מן המוכר. וכיון דלא פירש כל הדבר שבה הלכך לא קנה הני דמפיק מתני' וזה המקבל מתנה אין דרכו לפרש מהמקבל הלכך יש לו הכל. ומקשה רבי האי זה לא פירש וזה לא פירש הוא. דאין דרכו של קונה לכתוב כך אני קונה אלא המוכר דרכו לכתוב כך וכך אני מוכר: אלא זה היה לו לפרש. ללוקח שנותן דמים היה לו לדקדק שיכתוב לו המוכר בשטר כל מה שיש בשדה וכיון דלא דקדק שיפרוש לו הוא הוא דאפסיד אנפשיה ואין לו כל הני דמפיק מתני'. אבל המקבל מתנה לא היה לו לפרש לדקדק שיתן לו הכל אלא כיון שנתן לו סתם ולא אמר חוץ מזה קנה הכל: מאה גולפי. מאה חביות: **פיסקא** האחין שחלקו. זכו בשדה: בכולה. שחלקו עם הבור ועם הדות דכל אחד מקנה לחבירו חלקו בעין יפה: המקדיש את השדה הקדיש את כולה. דכל המקדיש בעין יפה מקדיש אפי' הבור והדות: ר"ש אומר המקדיש את השדה לא הקדיש. מכל הני דקתני מתני' טפי ממוכר אלא חרוב ושקמה דהמוכר לא מכר והמקדיש הקדיש כדמפרש בגמ': הרי זה לא קנה קרקע. דג' אילנות יש להן קרקע ולא לשנים: דלא מכחשי בארעא. לא לניר ולא לזריעה הלכך לא קפיד בעל השדה הלוקח בהן והן של מוכר השדה וצריך ליקח לו דרך אבל הכא היכא דמשייר אילנות דהנהו אילנות שרשיהו מכחשי בהקרקע ולא אמר ליה הלוקח כלום ש"מ דודאי שיורי שייר המוכר קרקע מקום האילנות לפניו להכי לא קאמר ליה מידי: